



INSTITUTIONEN FÖR PSYKOLOGI

AGGRESSIVITET OCH KAMRATSTATUS:

En studie bland pojkar och flickor i årskurs fyra.

Fanny Petersson

C-uppsats PSY 142

Vt 2004

Handledare: Gun Persson

AGGRESSIVITET OCH KAMRATSTATUS

Fanny Petersson

Denna studie undersöker förhållandet mellan aggressivitet och kamratstatus. Studien tittar på tre aggressivitetsformer: fysisk, verbal och social, samt två kamratstatusvariabler: sociometrisk status och popularitet. Syftet med studien är att åskådliggöra huruvida det finns ett samband mellan popularitet och olika former av aggressivitet, och om det finns könsskillnader avseende detta samband. 63 barn från tre klasser i årskurs 4, på två olika skolor, i två olika kommuner ingår i studien. Av dessa 63 barn är 25 flickor (39.7%) och 38 pojkar (60.3%). Studien ingår i ett större forskningsprojekt. Mått på aggressivitet och popularitet har samlats in genom lärarskattningar och kamratskattningar. Resultaten visar att det finns samband mellan kamratstatusvariablerna och social respektive verbal aggressivitet, dock inte för fysisk aggressivitet. Resultaten visar inte på signifikanta könsskillnader beträffande aggressivitetsformerna. Resultatet gällande könsskillnader på sambandet mellan kamratstatusvariablerna och aggressivitetsformerna visar på vissa skillnader.

Nyckelord: aggressivitet, kamratstatus, sociometrisk status, popularitet

Inledning

Barn har redan i tidig skolålder en klar bild av vad det innebär att vara populär och fokuserar tidigt på vem som är populär och inte. Många barn lägger ner stor möda på att få status och vara omtyckta. Aggressivitet i olika former har i viss mån visat sig vara positivt förknippad med kamratstatus. Samtidigt är aggressivt beteende en av de främsta anledningarna till varför man avvisar en jämnårig. Uppsatsens huvudsyfte är att åskådliggöra huruvida det finns ett samband mellan kamratstatus och olika former av aggressivitet, och om det finns könsskillnader avseende detta samband.

Aggressivitet

Aggressivitet definieras som ett beteende med intentionen att skada någon (Berkowitz, 1993; Coie & Dodge, 1998), antingen psykiskt eller fysiskt (Salmivalli, Kaukiainen & Lagerspetz, 2000). Kulturella faktorer har också betydelse vid en definition. Beroende på vilket land man lever i och vilken kulturell bakgrund man har betraktar man och dömer beteende på skilda sätt. Parke och Slaby (1983; Coie & Dodge, 1998, sid. 783) kom fram till följande definition av aggressivt beteende, efter att ha beaktat kulturella skillnader, ”aggression is defined in a minimal way as behavior that is aimed at harming or injuring another person or persons”.

Man talar om olika former av aggressivt beteende: öppen och indirekt aggressivitet (Prinstein & Cillessen, 2003). Öppen aggressivitet inbegriper ofta fysiskt våld. Verbal aggressivitet hör också till den öppna formen. Indirekt aggressivitet är normalt sett mindre konfronterande än öppen aggressivitet. De flesta indirekt aggressiva beteenden är av social art och relationsorienterade, försöker uppnå det man är ute efter genom sina relationer. Indirekta aggressiva handlingar kan exempelvis innebära att söka få andra att tycka illa om en jämnårig, att dra sig undan eller ignorera en jämnårig, eller att tala illa om någon och sprida rykten. Indirekt aggressivitet kan vara ”ryktesmässig” (reputational) eller relationell. Ryktesmässig aggressivitet har som mål att skada någon annans rykte. Undermeningen i denna strävan kan exempelvis vara att själv uppnå status inom kamratgruppen eller helt enkelt behålla den status man redan har. När man använder relationell aggressivitet använder man sina relationer som vapen för att såra. Det är just den sociala manipulationen som är typisk för den indirekta aggressiviteten (man kan gå många omvägar för att få skadan skedd). En studie av Xie, Swift, Cairns & Cairns (2002; Prinstein & Cillessen, 2003) visar att relationell och ryktesmässig aggressivitet användes olika frekvent i olika skeden av en konflikt. Ryktesmässig

Aggressivitet och kamratstatus

aggressivitet var vanligast i början av en konflikt medan relationell aggressivitet användes mer som en form av hämnd och för att hålla liv i eller trappa upp en konflikt. Xie et al., (2003) visar även att ryktesmässig aggressivitet är den aggressivitetsform som kunde associeras till dem som agerade ”spindeln i nätet” i kamratgrupper. Författarna menar härmed att de som befinner sig högt i hierarkin är mer benägna att använda denna aggressivitetsform (Prinstein & Cillessen, 2003).

Prinstein & Cillessen, (2003) har funnit könsskillnader gällande aggressivt beteende. Flickor använder sig oftare av ryktesmässig och relationell aggressivitet. Däremot fanns ingen skillnad vad gäller bruket av öppen aggressivitet. Man fann dock att pojkar i större utsträckning var offer för öppen aggressivitet än flickor (Prinstein & Cillessen, 2003). Salmivalli, Kaukiainen & Lagerspetz (2000) upptäckte även att flickor oftare brukar indirekt aggressivitet men deras resultat visar även på en signifikant skillnad vad gäller öppen aggressivitet då pojkar använder mer av både fysisk och verbal aggressivitet. Även Little, Brauner, Jones, Nock och Hawley (2003) fann en skillnad angående öppen aggressivitet där pojkar uppvisade större användande av denna aggressivitetsform. Å andra sidan framkom ingen skillnad mellan könen gällande relationell aggressivitet.

Kamratstatus

Man brukar inom forskningen skilja på olika sätt att mäta status i kamratgruppen, såkallad ”kamratupplevd” popularitet och sociometrisk status. Popularitet förknippas med social synlighet och indikerar huruvida individen påverkar andra och vilket rykte individen har. Sociometrisk status antyder hur omtyckt man är av sina jämnåriga. Ett barn som har såkallad hög sociometrisk status, d v s som är omtyckt av andra, behöver inte tillhöra det populära ”gänget”, och barn som upplevs populära behöver inte vara omtyckta (Cillessen & Mayeux, 2004).

Cillessen och Mayeux (2004) har kunnat generalisera typiska egenskaper som barn av dessa två kategorier har. Barn med hög sociometrisk status är sociala, tillitsfulla, samarbetsvilliga och snälla. Populära barn beskrivs som sportiga, coola, dominanta, arroganta, och snälla (om de även upplevs som sociometriskt populära). De barn som utövar mest inflytande på andra är de som tillhör kategorin populära (Cillessen & Mayeux, 2004).

Aggressivitet och kamratstatus

Lease, Kennedy och Axelrod (2002) använder andra benämningar på ovanstående två begrepp. De talar om den sociologiska definitionen (motsvarande "kamratupplevd" popularitet) och den sociometriska (sociometrisk status). Enligt sociologin är popularitet förknippat med ära, makt och prestige. Den sociologiska definitionen anser att popularitet hör samman med dominans och en utmärkande plats i hierarkin. De som är populära kan inneha en social ryktesbarhet, vilken de visar med diverse "statusprylar" eller helt enkelt med ett sofistikerat uppträdande (som Lease, et al., 2002, uttrycker det). Sett sociometriskt är popularitet någonting man kan mäta kvantitativt, dvs i vilken utsträckning barnet är omtyckt eller accepterat av sina jämnåriga. Enligt dessa två definitioner anses sociometriskt populära barn inneha hög social kompetens och uppvisa prosocialt beteende. De är även både mindre tillbakadragna och mindre "störande". De är dock bestämda och målinriktade utan att ta för mycket plats. De sätter inga käppar i hjulet för andra och är mån om andras välbefinnande (Lease et al., 2002).

Barn med sociometrisk status kännetecknas i en kamratgrupp som de som "följer spelets regler". De förstår snart vilken plats de har i gruppen och införlivar gruppens normer till deras egna. De talar inte rättframt om vad de själva vill åstadkomma och stör inte gruppens aktiviteter (Rubin, Bukowski & Parker, 1998). Detta skulle, vilket Rubin et al., (1998) antyder, kunna benämnas social kompetens. Vilket många andra studier också lyfter fram leder social kompetens ofta till kamratstatus.

Flickor och pojkar har olika åsikt om vad som kännetecknar en populär kamrat (Lease et al., 2002). Pojkar lyfter fram egenskaper som att vara tuff, cool, kunna säga emot vuxna och ha sociala färdigheter. Att vara sportig och kunna slåss var också centralt hos populära pojkar. Hos flickor däremot var familjebakgrunden avgörande för att tillhöra de populära. Att ha det gott ställt och ha stor frihet var viktigt för flickors popularitet. Att betraktas som fysiskt attraktiv (särskilt av pojkar) spelade även stor roll. Huruvida man var duktig i skolan spelade mindre roll framförallt för pojkars popularitet (Lease et al., 2002). Rubin et al., (1998) påpekar bristen på studier om könsskillnader vad gäller popularitet. Sammantaget, från det underlag de har, kan sägas att; pojkar som använder stereotyp kvinnligt beteende ogillas av både pojkar och flickor. Flickor däremot accepteras trots att de beter sig typiskt manligt. För både pojkar och flickor ökar dessa samband med åldern (Rubin et al., 1998).

Aggressivitet och Kamratstatus

Rose, Swenson och Carlson (2004) har studerat hur aggressiva barns vänskap ser ut i förhållande till att vara populär respektive illa omtyckt. Deras studie visade att öppen aggressivitet var förknippad med färre nära vänner och mer konflikter med kamrater. Indirekt eller relationell aggressivitet ledde till mer konflikter, men däremot inte till färre nära vänner. Relationell aggressivitet var till och med signifikant relaterat till positivt vänskapsförhållande. Relationell aggressivitet påverkade varken upplevd popularitet, sociometrisk status, antalet nära vänner eller vänskapskvaliteten. Inte heller påverkade relationell aggressivitet, i någon nämnvärd utsträckning, konflikter i vänskapen, vilket Rose et al., (2004) tror kan förklaras med att popularitet tonar ner de negativa effekterna av aggressivitet bland jämnåriga. Hos de barn som inte var omtyckta fanns däremot ett starkt samband mellan relationell aggressivitet och konfliktfyllda vänskapsförhållanden vilket inte fanns hos de barn som upplevdes som populära. Rose et al. (2004) antyder att det är sociala färdigheter som skiljer de populära och impopulära barnen åt och att man i brist på sådana färdigheter inte kan använda sin aggressivitet på ”rätt” sätt. Som Rose et al., (2004) uttrycker det kan relationellt aggressiva barn bygga starka vänskapsband för att vännerna behövs när man använder denna form av aggressivitet. Man upptäckte inget som indikerade att öppen aggressivitet hade något samband med positiva vänskapsförhållanden. Snarare förknippades denna aggressivitetsform med mer vänskapskonflikter, färre nära vänner och lägre upplevd vänskapskvalitet (Rose et al., 2004).

Aggressivitet, oavsett form, kan fungera som ett effektivt instrument när man vill nå status och dominera över andra. Det har dock visat sig att olika aggressivitetsformer fungerar olika bra vid olika tillfällen (Prinstein och Cillessen, 2003). Inom en viss kamratgrupp är exempelvis relationell aggressivitet mest effektiv för att manipulera ”hierarkin”. Ryktesmässig aggressivitet fungerar också bra för detta ändamål, men är mest effektiv i större grupper, eftersom ryktesmässig aggressivitet ofta har som specifikt syfte att förändra ens generella rykte. Individer som redan anses ha hög status använder oftast ryktesmässig aggressivitet och blir även ”belönade” socialt för detta. Bland de individer som däremot har låg status är denna aggressivitetsform mindre vanlig, förmodligen därför att de mindre ”populära” inte skulle få denna sociala belöning. De som utsätts för den ryktesmässiga aggressiviteten står ofta högt i hierarkin, eftersom de rykten man sprider syftar till att äventyra deras status. Syftet med aggressiviteten är då att ta deras plats i hierarkin. Prinstein och Cillessen (2003) menar att popularitet därför kan medföra att man använder sig av en viss

Aggressivitet och kamratstatus

form av aggressivt beteende. Det fanns däremot ingenting som visade att just ryktesmässig aggressivitet leder till popularitet, inte heller att det skulle leda till att redan populära barns status ökar. Snarare är det kanske så att det aggressiva beteendet hjälper till att bibehålla den status man redan har. Överlag kan sägas att användandet av indirekt aggressivitet har visat sig vara effektivt för att uppnå generell status, vilket inte behöver innebära att man har status i den egna kamratgruppen (Prinstein & Cillessen, 2003).

Aggressivitet överlag är positivt korrelerat med upplevd popularitet men negativt korrelerat med sociometrisk status (Prinstein och Cillessen, 2003). Dessa samband kan dock se olika ut beroende på vilken form av aggressivitet man studerar. Prinsteins och Cillessens (2003) studie uppvisar tydliga samband mellan popularitet och indirekt aggressivitet (ryktesmässig och relationell), medan öppen aggressivitet korrelerar med lågt uppskattande, d v s impopularitet. Att vara måltavla för öppen aggressivitet var inte förknippat med popularitet, däremot fanns det ett samband mellan att bli utsatt för ryktesmässig aggressivitet och upplevd popularitet. Man fann inga samband mellan vare sig hög eller låg popularitet och att vara utsatt för relationell aggressivitet.

En studie av Salmivalli et al., (2000) visar att både fysisk och verbal aggressivitet har samband med kamraters avvisande i kamratgruppen. Alltså är aggressivitet ingenting man uppskattar hos sina jämnåriga även om det inte utesluter att aggressiva barn kan vara populära. Newcomb et al., (1993; Rubin, et al., 1998) påvisar också att just fysisk aggressivitet samt störande beteende och hot leder till avvisande bland kamrater. Bland pojkar var en tydlig orsak till avvisande att de ofta satte igång bråk (Rubin et al., 1998). Det är alltså inte allt aggressivt beteende som betraktas som ”störande”. Bland pojkar fann Salmivalli et al. (2000) att aggressivitet till och med kan förknippas med social status. Intressant nog fann de även att flickors aggressivitet inte uppskattas av flickor, men däremot kan leda till accepterande från pojkarna. Pojkar som är aggressiva avvisas å andra sidan både bland flickor och bland pojkar, men detta hindrar ju inte, vilket tidigare nämnts, att aggressiva pojkar generellt sett kan vara populära. Bukowski och Newcomb (1984; Rubin et al., 1998). menar att 40-50 % av aggressiva barn tillhör dem som avvisas bland kamrater. Å andra sidan innebär det inte att man blir socialt accepterad bara för att man undviker aggressivt beteende.

Indirekt aggressivitet hade ett negativt samband med kamraters avståndstagande och ett positivt samband med socialt accepterande. Aggressivitet i alla dess former visade på positiva

Aggressivitet och kamratstatus

samband med socialt avståndstagande. Indirekt aggressivitet uppvisade även positiva samband med socialt acceptande och tycktes inte inverka negativt på sociometrisk status (Salmivalli et al. 2000). Bland flickor visade indirekt aggressivitet på mindre socialt avvisande och större socialt acceptande bland pojkar. Sammantaget kan sägas om studien av Salmivalli et al. (2000) att aggressivitet överlag inverkar negativt på ett barns sociometriska status, men att aggressivitet i indirekt form kan leda till mindre avvisande bland flickor och större acceptans bland pojkar. Salmivalli et al., (2000) antyder, likt Rose et al. (2004) samt Prinstein och Cillessen (2003), hävdar även att användandet av indirekt aggressivitet i relationell form kräver en viss status bland jämnåriga och att denna aggressivetsform leder till att man behåller sin status.

Estell, Farmer, Pearl, Van Acker och Rodkin (2003) studerade aggressivitetens inverkan på pojkars popularitet. De delade in pojkarna i olika grupper beroende på status och beteende. De fann bland annat att ”populära – prosociala” pojkar var mest omtyckta av sina jämnåriga, samtidigt som de hade ett mindre aggressivt beteende. ”Populära – antisociala” pojkar uppvisade ett aggressivt beteende samtidigt som de klassades som populära. ”Populära” pojkar uppvisade liten grad av aggressivitet och ansågs mindre populära än ”populära – antisociala”. Resultaten antyder att det därmed finns två subgrupper av aggressiva barn, ”aggressiva – populära” och ”aggressiva – impopulära”. I likhet med ovan nämnda studier antyder detta att aggressivitet inte alltid ger upphov till avvisande bland jämnåriga, utan till och med kan leda till popularitet. Enligt Newcomb, Bukowski och Pattee (1993; Rubin, Bukowski & Parker, 1998) skiljer sig populära barn inte nämnvärt i aggressivitet. Vad de fann var att populära barn inte involverar sig i aktiviteter som syftar till att förhindra andras mål.

Kaukiainen et al. (1999) har bland annat undersökt hur social intelligens och olika aggressivitetstyper inverkar på varandra. De menar att aggressiva barn skiljer sig i det sätt de handskas med sociala problem. Socialt kognitiva färdigheter, såsom social kompetens och hög moral, har visat sig vara mindre utvecklade hos aggressiva barn. Kaukiainen et al. (1999) anser att man bör se social intelligens som en neutral förmåga, som kan användas i antisociala såväl som prosociala syften. Enligt Kaukiainen et al. (1999) är relationell aggressivitet en typisk form av indirekt aggressivitet, då man som förövare kan utöva aggressiva handlingar utan att bli utpekad som just förövare. De menar att för att den indirekta aggressiviteten skall vara effektiv krävs en social intelligens, vilket i sig kräver en viss mognad. Ett effektivt

Aggressivitet och kamratstatus

användande av indirekt aggressivitet förutsätter nämligen att man i sociala sammanhang tillämpar sin förståelse av mänskliga relationer. Kaukiainen et al. (1999) fann samband mellan indirekt aggressivitet och social intelligens hos tolvåringar, men sambanden var inte signifikanta hos yngre barn. Samband beträffande social intelligens och fysisk respektive verbal aggressivitetsform saknades i studien av Kaukiainen et al. (1999).

Utifrån de studier som fokuserar på sambandet mellan aggressivitet och popularitet, och där både pojkar och flickor ingår, menar Salmivalli et al. (2000) att man kan urskilja följande; aggressivt beteende påverkar flickors sociometriska status mindre än pojkars. Hos flickor är det av större vikt att ha egenskaper såsom att vara vänlig och samarbetsvillig och att uppfylla särskilda sociala ”krav” för att uppnå sociometrisk status.

Den aktuella studien vill framförallt undersöka förhållandet mellan kamratstatus och aggressivitetsformer och könsskillnader avseende detta. Med utgångspunkt från tidigare forskningsresultat formulerades följande hypoteser:

- Barn som uppvisar aggressivt beteende antas generellt vara både mindre populära och mindre omtyckta av kamrater.
- När man analyserar olika former av aggressivitet, antas de förväntade negativa sambanden med kamratstatus vara starkare för fysisk aggressivitet än för verbal och social aggressivitet.
- Sambanden mellan aggressivitet och kamratstatus antas vara olika för pojkar och flickor på så vis att social aggressivitet eventuellt kan ha mindre negativa effekter på både popularitet och sociometrisk status hos flickor än hos pojkar.

Metod

Denna studie ingår i ett större forskningsprojekt vid institutionen för psykologi vid Lunds Universitet. Projektet går under benämningen ”Det socialt kompetenta barnet”. Projektet syftar till att undersöka stabilitet och förändring i social kompetens hos skolbarn, i årskurs två och fyra, över en tvåårsperiod, samt att undersöka hur individuella och kontextuella förutsättningar påverkar barns sociala beteende (samspel med kamrater). Variabler som projektet intresserar sig för är bland annat aggressivt beteende och popularitet och status i kamratgruppen. Mått på aggressivt beteende har samlats in genom lärarskattningar och självskattningar. Mått på popularitet och status bygger på kamratskattningar.

Undersökningsdeltagare

De skolor som undersökningsdeltagarna är hämtade från var tvungna att uppfylla följande kriterier: Barnen måste förstå svenska språket (för att ha möjlighet att delta i intervjuerna och förstå testen). Skolan måste ha klasser upp till årskurs 6 och klasserna ska inte vara åldersblandade. Skolans upptagningsområde ska helst omfatta barn från blandade bostadsområden (hus/flerfamiljshus/radhus). Skolan ska inte heller ligga i ett ”extremt” område (t ex socioekonomiskt starkt villaområde eller svagt socioekonomiskt område med flerfamiljshus).

Undersökningsdeltagarna kommer från tre klasser i årskurs 4, på två olika skolor, i två olika kommuner. Urvalet består av sammanlagt 72 barn, varav 32 är flickor och 40 är pojkar. Samtyckesformulär delades via barnen ut till alla föräldrar. Av 72 barn fick 63 barn (83 %) godkännande från föräldrarna att delta i studien. Av dessa 63 barn är 25 flickor (39,7 %) och 38 pojkar (60,3 %).

Instrument och material

Mätningarna av kamratstatus gjordes via två formulär som barnen fick fylla i på egen hand. Kamratstatusvariablerna inbegriper hög respektive låg sociometrisk status och hög popularitet respektive låg popularitet. Formuläret som avsåg mäta sociometrisk status bestod av en lista med namn på alla barn i klassen där tre separata kolumner med följande alternativ: ”tycker jag om”, ”tycker jag inte om” och ”jag tycker ingenting, vet inte”. Barnen skulle sedan ange ett alternativ för varje klasskamrat (se appendix 1:1). Barnens mått på sociometrisk status räknades ut genom att man för varje barn summerade antalet gånger just det barnet blivit skattat av någon klasskamrat som någon man tycker om, respektive någon man inte tycker om. Variabeln ”jag tycker ingenting, vet inte” har inte använts för denna specifika studie. Formuläret som mätte kamratupplevd popularitet var utformat efter samma klasslista-princip, men barnen ombads istället nominera de tre mest populära respektive minst populära kamraterna i klassen (se appendix 1:2). Varje barn fick sedan ett mått på i vilken utsträckning kamrater nominerat dem som ”populära” respektive ”inte populära” genom att man summerade antalet angivningar.

Aggressivitet och kamratstatus

Aggressivitetsvariablerna är fysisk aggressivitet, verbal aggressivitet och social aggressivitet. Mätningen av aggressiviteten har gjorts via lärarskattningar (se appendix 2). I formulären uppmanas barnens lärare att ange hur frekvent barnet använder sig av verbal, fysisk, respektive social aggressivitet. Aggressivitetsformerna definierades som följer: (a) Barnet visar fysisk aggressivitet, t ex sparkas, slåss, knuffas; (b) Barnet visar verbal aggressivitet, t ex skriker fula ord, retas, uttrycker sig nedvärderande mot kamrater; (c) Barnet visar social aggressivitet, t ex utesluter andra barn ur leken, sprider rykten om kamrater, säger dumma saker bakom ryggen. Skattningsskalan bestod av fyra svarsalternativ som löpte från ”inte alls”, ”sällan”, ”ibland” till ”ofta”.

Procedur

Då studien ingår i ett forskningsprojekt har studien tagit del av material som ingår i projektet. Intervjuer genomfördes dock med 10 barn, alla fjärdeklassare, 2 flickor och 8 pojkar. Barnen var ensamma med intervjuaren. Intervjuerna omfattade diverse moment varav ett handlade om att fylla i skattningsformulären om popularitet och sociometrisk status. Barnen fyllde i formulären under uppsikt av intervjuaren. Barnen informerades om att det som sades under intervjun stannade mellan barnet och intervjuaren. Formulären samlades sedan ihop och analyserades tillsammans med de andra formulär som projektet tillhandahöll.

Databearbetning

Resultaten är uträknade i SPSS. Alla deskriptiva data baseras på rådata. För aggressivitetsvariablerna har rådata använts men kamratstatusvariablerna har standardiserats till z- värden.

Resultat

Resultatredovisningen koncentrerar sig på korrelationer mellan aggressivitetsvariabler och kamratstatusvariabler, samt på könsskillnader gällande dessa variabler och sambanden emellan dem.

Aggressivitet och kamratstatus

Tabell 1 Variabeltabell: Deskriptiva data för de variabler som studerats

	<i>Min</i>	<i>Max</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Fysisk aggressivitet	.00	2.00	.70	.85
Verbal aggressivitet	.00	2.00	.33	.67
Social aggressivitet	.00	2.00	.60	.75
Hög sociometrisk status*	.00	21.00	12.17	4.67
Låg sociometrisk status*	.00	11.00	1.98	2.35
Hög popularitet*	.00	19.00	2.72	4.28
Låg popularitet*	.00	22.00	2.44	4.93

*Inom respektive klass

Tabell 2 Korrelationer mellan popularitet och sociometrisk status

För att visa på att popularitet och sociometrisk status inte alltid går hand i hand presenteras en i tabell 2 korrelationer mellan dessa två variabler.

	Hög popularitet	Låg popularitet
Hög sociometrisk status	.35**	-.70**
Låg sociometrisk status	-1.8	.76**

* $p < .05$

** $p < .01$

Enligt tabell 2 finns det ett positivt samband mellan att ha hög popularitet och att ha hög sociometrisk status. Det finns ett starkt negativt samband mellan låg popularitet och hög sociometrisk status. Ett ännu starkare positivt samband finns mellan låg popularitet och att ha låg sociometrisk status. Mellan hög popularitet och låg sociometrisk status finns inget samband.

Aggressivitet och kamratstatus

Tabell 3 Korrelationer mellan aggressivitet och kamratstatus

	Fysisk aggressivitet	Verbal aggressivitet	Social aggressivitet
Hög sociometrisk status	-.15	-.57**	-.54**
Låg sociometrisk status	.23	.56**	.57**
Hög popularitet	.10	-.85	-.02
Låg popularitet	.12	.47**	.29*

* $p < .05$

** $p < .01$

I enlighet med tabell 3 finns det ett negativt samband mellan verbal aggressivitet och hög sociometrisk status. Även social aggressivitet visar ett negativt samband med hög sociometrisk status. Verbal aggressivitet och låg sociometrisk status visar på ett samband. Social aggressivitet och låg sociometrisk status har också ett samband. Låg popularitet och verbal aggressivitet uppvisar ett samband likaså låg popularitet och social aggressivitet. Sambandet mellan social aggressivitet och låg popularitet är något mindre än sambandet mellan verbal aggressivitet och låg popularitet, men resultaten indikerar att både socialt och verbalt aggressiva barn är mindre populära. Fysisk aggressivitet uppvisade inget samband med vare sig sociometrisk status eller popularitet. Hög popularitet påvisade inget samband med någon av aggressivitetsformerna.

Tabell 4 Könsskillnader gällande aggressivitet

	Kön	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Fysisk aggressivitet	Pojke	38	.42	.76
	Flicka	25	.20	.50
Verbal aggressivitet	Pojke	38	.66	.85
	Flicka	25	.76	.88
Social aggressivitet	Pojke	38	.42	.59
	Flicka	25	.88	.88

Aggressivitet och kamratstatus

Tabell 4 visar att flickor uppvisar en högre grad av både verbal och social aggressivitet. På fysisk aggressivitet däremot uppvisar pojkarna ett högre medelvärde. *T*-test visade dock att inga av dessa skillnader var signifikanta.

Tabell 5 Könsskillnader gällande korrelationer mellan aggressivitet och kamratstatus

	Kön	Fysisk aggressivitet	Verbal aggressivitet	Social aggressivitet
Hög sociometrisk status	Pojke	-.21	-.48**	-.52**
	Flicka	-.47	-.41**	-.21
Låg sociometrisk status	Pojke	.22	.45**	.50**
	Flicka	.21	.55**	.38**
Hög popularitet	Pojke	.27	.01	.01
	Flicka	.16	.01	.01
Låg popularitet	Pojke	-.27	.32*	.31*
	Flicka	-.17	.32*	.19

* $p < .05$

** $p < .01$

Enligt tabell 5 finns ett negativt samband mellan verbal aggressivitet och hög status hos både pojkar och flickor. Ett positivt samband finns mellan låg sociometrisk status och verbal aggressivitet hos både flickor och pojkar. Gällande låg popularitet och verbal aggressivitet finns, hos både pojkar och flickor, ett positivt samband. Hos både flickor och pojkar finns ett positivt samband mellan låg sociometrisk status och social aggressivitet. Hos pojkar, men inte hos flickor, uppvisas ett negativt samband mellan hög sociometrisk status och social aggressivitet. Ett positivt samband mellan låg popularitet och social aggressivitet uppvisas hos flickorna, men inte hos pojkarna. Hög popularitet uppvisar inget samband med någon av aggressivitetsformerna, varken hos flickor eller hos pojkar. Fysisk aggressivitet korrelerar inte med någon av kamratstatusvariablerna. Ingen av ovanstående skillnader var dock signifikanta.

Diskussion

Det huvudsakliga syftet med denna studie var att undersöka om aggressivitet var förknippat med låg popularitet och låg sociometrisk status; om det fanns någon skillnad i hur olika former av aggressivitet är relaterat till popularitet och sociometrisk status, samt om det fanns några könsskillnader.

Popularitet och sociometrisk status

Sociometrisk status antyder hur omtyckt man är av andra. Cillessen & Mayeux (2004) menar att barn som är populära inte nödvändigtvis måste ha hög sociometrisk status och vice versa. Resultatet från denna studie är i överensstämmelse med detta. Att det inte finns ett signifikant samband mellan hög popularitet och låg sociometrisk status kan innebära just att även om man inte är omtyckt kan man vara någorlunda populär. Populära barn beskrivs av Cillessen & Mayeux(2004) bland annat som coola, arroganta och dominanta, medan barn med hög sociometrisk status beskrivs som sociala och tillitsfulla. Lease, et al., (2002) menar att barn med hög sociometrisk status även är prosociala och måna om andras välbefinnande. Möjligen kan man ha en kombination av dessa egenskaper som gör att man är cool och dominant och därför intar en ledarroll. Enligt Lease, Kennedy och Axelrod (2002) innebär popularitet just att man intar en utmärkande plats i hierarkin. Denna dominans kanske gör en populär, men om man samtidigt saknar egenskaper som att vara samarbetsvillig och pålitlig blir man förmodligen inte särskilt omtyckt.

Att vara populär innebär bland annat att vara socialt kompetent, dominant och målinriktad. Ett barn med hög sociometrisk status beskrivs som snällt, tillitsfullt och socialt kompetent (Cillessen & Mayeux, 2004; Lease, et al., 2002; och Rubin et al., 1998). Resultaten i denna studie visar att dessa egenskaper är positiva i förhållande till popularitet då hög popularitet har samband med hög status. Det fanns ett starkt negativt samband mellan låg popularitet och låg status vilket indikerar att barn som inte är populära inte heller är omtyckta.

Det är intressant att sambandet mellan låg popularitet och låg status är så mycket starkare än sambandet mellan hög popularitet och hög status. Om det nu stämmer att populära barn är dominanta och coola, och att omtyckta barn är tillitsfulla och prosociala, så är det kanske så att de som inte innehar någon av dessa ”uppskattade” egenskaper inte heller kan benämnas som omtyckta eller populära. Däremot kan ett barn vara både omtyckt och populärt, även om det förmodligen är få förunnat att ha så många ”positiva” egenskaper att man tillhör båda dessa kategorier.

Aggressivitet och kamratstatus

Mellan popularitetsvariablerna och fysisk aggressivitet hittades inget samband. Öppen aggressivitet är enligt Rose, et al. (2004) förknippat med konfliktfyllda relationer och färre nära vänner. Prinstein och Cillessen (2003) pekar på samma förhållande. Rubin, et al. (1998)

Aggressivitet och kamratstatus

menar också att fysisk aggressivitet leder till avvisande bland kamrater. Att det inte finns några signifikanta samband mellan fysisk aggressivitet och sociometrisk status eller popularitet kan därför ses som förvånande. En möjlig förklaring kan vara att barnen i de klasser som deltog i denna studie använder fysisk aggressivitet i liten utsträckning. Då denna studie utgår från lärarskattningar kan det även finnas en möjlighet att aggressivitet i fysisk form är sådan som sker utanför lärarnas synfält och att lärare därför har bristande kännedom om den. En tänkbar tolkning kan också vara att fysisk aggressivitet helt enkelt är av sådant slag att det påverkar barnens sociala ställningar mindre än vad social och verbal aggressivitet gör.

Hög sociometrisk status har ett negativt samband med både verbal och social aggressivitet, vilket indikerar att man är mindre omtyckt om man använder dessa aggressivitetsformer. Variabeln ”mest populär” visade inget samband med någon av aggressivitetsformerna, detta kan betyda att man till viss del kan vara populär (men inte omtyckt) trots att man använder dessa former av aggressivt beteende. Återigen pekar resultaten på att man inte behöver vara omtyckt för att man är populär och vice versa. Möjligen är det så att verbal och social aggressivitet påverkar vad ens klasskamrater tycker om en, men inte ens grad av popularitet i samma utsträckning. Rose et al. (2004) visar i sin studie att relationell aggressivitet var förknippat med positiva vänskapsförhållanden. De antyder att relationell aggressivitet kräver vissa sociala färdigheter. De barn som har dessa färdigheter har då även förmågan att använda sin aggressivitet på rätt sätt såtillvida att de använder sina relationer för att nå dit de vill. Detta kan vara en tänkbar anledning till att användandet av social aggressivitet inte har en tydlig påverkan hos populära barn. De populära barnen kanske just behärskar konsten att använda sin aggressivitet på ett sätt som inte inverkar negativt på deras popularitet.

I enlighet med att social och verbal aggressivitet har ett negativt samband med hög sociometrisk status har samma aggressivitetsformer ett positivt samband med låg sociometrisk status. Det finns alltså en tydlighet här: De barn som använder social respektive verbal aggressivitet är inte särskilt omtyckta. Detta samband skulle även kunna styrkas av att social och verbal aggressivitet har ett positivt samband med att vara ”minst populär”. Sambanden är dock något lägre och nämnas bör att just social aggressivitet inte korrelerar lika starkt med låg popularitet som övriga former av aggressivitet. Detta skulle kunna betyda att social aggressivitet påverkar i mindre utsträckning hur populär man är. Om man återknyter till det resonemang som Rose et al. (2004) för om att använda sin aggressivitet på rätt sätt, kanske

social aggressivitet och dess något svagare påverkan på status kan förklaras av att de som är populära kan utnyttja denna aggressivitetsform på ett sätt som gynnar deras egna intressen. Om man både är socialt kompetent och benägen att använda aggressivitet kan ju den aggressiva handlingen fungera som strategi för att uppnå det man vill.

Könsskillnader

Det fanns inga signifikanta könsskillnader beträffande de olika aggressivitetsformerna. Diskussionen nedan baseras uteslutande på tendenser till skillnader.

Verbal aggressivitet används i liknande utsträckning av båda könen, ett litet övertag fanns för flickornas del. Enligt Salmivalli et al. (2000) brukar pojkar mer verbal aggressivitet än flickor. Deras resultat tycks alltså inte överrensstämma med vad som framkom i denna studie. Salmivalli och hennes kollegor fann att pojkar använder fysisk aggressivitet i större utsträckning än flickor. Resultaten i denna studie pekar i samma riktning. Pojkar uppvisar ett något högre värde än flickor när det gäller fysisk aggressivitet, men skillnaden var inte tillräckligt stor för att uppnå signifikans i denna studie. Det kan ändå vara på sin plats att diskutera tendensen till skillnad här eftersom det känns som att gemene man har en allmän föreställning om att pojkar lättare tar till fysiskt våld än flickor. En tolkning till detta kan vara att flickor och pojkar redan i tidig ålder uppfostras olika och därmed lär sig att handskas med motstridigheter på olika sätt. Pojkar är mer benägna att lösa en konflikt genom exempelvis en fysisk kraftmätning, medan flickor kanske väljer att lösa konflikten genom att samtala.

Det råder naturligtvis olika uppfattningar beträffande ovanstående resonemang men enligt studiens resultat fungerar det som en möjlig tolkning. Den största tendensen till skillnad mellan flickors och pojkars aggressiva beteende uppvisades nämligen på social aggressivitet där flickor uppvisar ett högre värde. Studien av Salmivalli et al. (2000) uppvisar om att flickors användande av indirekt aggressivitet är större än pojkars. Relationell aggressivitet, som är en typ av social aggressivitet där man sårar andra genom att använda sina relationer, används främst av flickor (Prinstein & Cillessen, 2003). Prinstein och Cillessen menar att det är just den sociala manipulationen som är karakteristisk för indirekt aggressivitet. En tolkning är då att pojkar lär sig att lösa problem i viss mån genom fysisk kraftmätning, medan flickor löser problem genom samtal/medling. Det kan kanske påstås att flickor lär sig att hantera relationer på ett tidigare stadium än pojkar och kanske därför lär sig att manipulera sin omgivning vilket kan innebära att social aggressivitet används av flickor i högre grad. Salmivalli et al. (2000) menar att det är viktigare för flickor att uppfylla särskilda sociala krav

Aggressivitet och kamratstatus

för att uppnå status. Detta kan då innebära att olika former av social manipulation kommer att utövas i större utsträckning av flickor, än av pojkar.

Vad gäller könsskillnader i samband mellan aggressivitet och kamratstatus finns det två resultat som är speciellt värda att nämna, dock är inga signifikanta. För det första uppvisades det hos flickor inget samband mellan att ha hög sociometrisk status och användandet av social aggressivitet. Hos pojkar däremot fanns ett negativt samband mellan dessa två variabler. Resultaten antyder alltså att social aggressivitet är negativt associerat till hög status hos pojkar, men inte hos flickor. Tidigare diskuterades den sociala manipulationens hos flickor och Salmivalli et al. (2000) menade att det är viktigare för flickor att uppfylla särskilda sociala krav för att uppnå status. Det kan, med hänsyn till detta resonemang, fungera som en möjlig tolkning att social aggressivitet hos flickor inte är negativt associerat till hög sociometrisk status. Det andra resultatet som är speciellt värt att nämna är att förhållandet mellan social aggressivitet och ”minst populär” uppvisade ett positivt samband hos pojkar, men inget hos flickor. Beträffande de andra aggressivitetsformerna fanns som sagt inga tydliga skillnader. Summeringen av detta kan vara att social aggressivitet har en annan social betydelse för flickor än för pojkar (se ovan).

Både Prinsteins & Cillessens (2003) och Salmivalli et als. (2000) studier pekar på att indirekt aggressivitet är vanligare hos flickor. Möjligen har relationell aggressivitet en större inverkan på popularitet bland flickor. Det diskuterades tidigare i studien att flickor tidigare lär sig att använda sina relationer för att lösa konflikter och dylikt. Kanske har flickor, i större utsträckning än pojkar, lärt sig att utnyttja sina sociala relationer på ett sätt som gör att även om relationerna används för aggressiva syften inverkar de inte negativt på ens sociala status. Möjligen är detta resonemang en tänkbar förklaring till könsskillnaderna i social aggressivitet. Kaukiainen et al. (1999) talar om ett samband mellan social intelligens och relationell aggressivitet och menar att för att utöva relationell aggressivitet på ett effektivt sätt krävs att man har sociala färdigheter. Då resultaten uppvisar en tendens till att flickor använder social aggressivitet i större utsträckning än pojkar, samt att social aggressivitet inte är lika negativt förknippat kamratstatusvariablerna hos flickor, bör Kaukiainen et als. (1999) resonemang vara en indikation på varför ovanstående tolkning är rimlig. Det kan också vara så att pojkar och flickor accepterar olika typer av aggressivitet hos varandra. Salmivalli et al. (2000) fann exempelvis att flickors aggressivitet inte uppskattas av flickor, men däremot kan leda till accepterande från pojkar. Deras studie visade dock att indirekt aggressivitet inte är negativt

Aggressivitet och kamratstatus

förknippad med sociometrisk status, vare sig hos flickor eller hos pojkar, vilket motstrider denna studies resultat. Detta eftersom det hos pojkar fanns ett negativt samband mellan hög sociometrisk status och social aggressivitet, samt ett positivt samband mellan ”minst populär” och social aggressivitet. Hos flickor saknades dessutom samband avseende dessa variabler.

Sammanfattningsvis kan om studien sägas att endast en av dess tre hypoteser bekräftas. Studiens resultat visar att flickor har färre signifikanta samband mellan social aggressivitet och kamratstatusvariablerna än pojkar. Därmed bekräftas hypotesen att sambanden mellan aggressivitet och kamratstatus antas vara olika för pojkar och flickor på så vis att social aggressivitet eventuellt kan ha mindre negativa effekter på både popularitet och sociometrisk status hos flickor. Resultaten påvisar inte att de negativa sambanden mellan fysisk aggressivitet och kamratstatus är starkare för fysisk aggressivitet än för verbal och social aggressivitet; den andra hypotesen bekräftas således inte. Hypotesen som antar att barn som uppvisar aggressivt beteende generellt är både mindre populära och mindre omtyckta av kamrater bekräftades inte. Studien uppvisar inga signifikanta samband med kamratstatusvariablerna.

Då hypoteserna formulerades utifrån tidigare forskningsresultat kan det ses som förvånande att endast en av de tre hypoteserna bekräftades. Anledningen till detta antas vara att urvalet skiljer sig åt mellan olika studier. Urvalet kan skilja sig åt med avseende på exempelvis ålder, kulturella skillnader och geografisk spridning. Exempelvis är inga av de studier som ligger till grund för hypoteserna genomförda i Sverige. Dessutom påverkar naturligtvis valet av undersökningsmetod.

Referenser

- Berkowitz, L. (1993). Towards a general theory of anger and emotional aggression: Implications of the cognitive-neoassociationistic perspective for the analysis of anger and other emotions. In R.S. Wyer, Jr., & T.K. Strull (Eds.). *Advances in social cognition: Perspectives on anger and emotion*, vol 6, pp 1-45). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Bukowski, W.M., & Newcomb, A.F. (1984) A longitudinal study of the utility of social preference and social impact sociometric classification schemes. *Child Development*, 55, 1434-1447.
- Cillessen, H.N., & Mayeux, L. (2004). From censure to reinforcement: Developmental changes in the association between aggression and social status. *Child Development*, 75, 147-163.
- Coie, J. D., & Dodge, K. A. (1998). Aggression and antisocial behavior. In W. Damon (Series Ed.) & N. Eisenberg (Ed.), *Handbook of child psychology: Vol. 3. Social, emotional, and personality development* (5th ed., pp. 779-862). New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Damon, W., & Eisenberg, N. (1998). *Handbook of child psychology: Vol 3*, 5th ed. New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Estell, D.B., Farmer, T.W., Pearl, R., Van Acker, R., & Rodkin, P.C. (2003). Heterogeneity in the relationship between popularity and aggression: Individual, group, and classroom influences. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 75-85.
- Kaukiainen, A., Bjorkqvist, K., Lagerspetz, K., Osterman, K., Salmivalli, C., Rothberg, S., & Ahlbom, A. (1999). The relationships between social intelligence, empathy, and three types of aggression. *Aggressive Behavior*, 25, 81-89.
- Lease, A.M., Kennedy C.A., & Axelrod J.L., (2002). Children's Social Constructions of Popularity. *Social Development*, 11, 87-109.
- Little, T.D., Brauner, J., Jones, S.M., Nock, M.K., & Hawley, P.H., (2003). Rethinking aggression: A Typological Examination of the Functions of Aggression. *Merrill-Palmer Quarterly*, 49, 343-369.
- Newcomb, A.F., Bukowski, W.M., & Pattee, L. (1993). Children's peer relations: A meta-analytic review of popular, rejected, neglected, controversial, and average sociometric status. *Psychological Bulletin*, 113. 99-128.
- Parke, R.D., & Slaby, R.G. (1983). The development of aggression. In P. Mussen (Series Ed.) & E.M. Hetherington (Ed.), *Handbook of child psychology: Vol. 4. Socialization, personality, and social development* (pp. 547-641). New York: Wiley.
- Prinstein, M.J., & Cillessen, A.H. (2003). Forms and functions of adolescent peer aggression associated with high levels of peer status. *Merrill-Palmer Quarterly*, 49, 310-342.

Aggressivitet och kamratstatus

Rose, A.J., Swenson, L.P., & Carlson, W. (2004). Friendships of aggressive youth: Considering the influence of being disliked and of being perceived as popular. *Journal of Experimental Child Psychology*, 88, 25-45.

Rubin, K.H., Bukowski, W., & Parker J.G., (1998). Aggression and antisocial behavior. In W. Damon (Series Ed.) & N. Eisenberg (Ed.), *Handbook of child psychology: Vol. 3. Social, emotional, and personality development* (5th ed., pp. 619-700). New York: John Wiley & Sons, Inc.

Salmivalli, C., Kaukiainen, A., Lagerspetz, K. (2000). Aggression and sociometric status among peers: Do gender and type of aggression matter? *Scandinavian Journal of Psychology*, 41, 17-24.





Xie, H., Swift, D.J., Cairns, B.D., & Cairns, R.B. (2002). Aggressive behaviors in social interaction and developmental adaption: A narrative analysis of interpersonal conflicts during early adolescence. *Social Development*, 11, 205-224.

Aggressivitet och kamratstatus

Appendix 1:1

Vad tycker DU om dina klasskamrater?


Sätt ett kryss i den ruta som du tycker stämmer med vad *du själv* tycker om dina klasskamrater.

Mina klasskamrater	 Tycker jag om	 Tycker jag <u>inte</u> om	 Vet inte, Tycker ingenting
Exempel			

Appendix 1:2

Vem är poppis i klassen?

Kryssa för dom tre som är mest populära i klassen och dom tre som är minst populära i klassen.

Mina klasskamrater	Dom tre mest populära klasskamraterna	<i>Dom tre</i> minst populära klasskamraterna
Exempel		

Aggressivitet och kamratstatus

Appendix 2

Barnets namn: Klass: Flicka <input type="checkbox"/> Pojke <input type="checkbox"/>	<i>Frågor om aggressivt beteende</i>																			
	<i>Endast ett alternativ markeras</i>				<i>I vilken grad gäller följande?</i> (besvaras ej om alternativet <i>aldrig</i> angetts till vänster) 0 = inte alls; 1 = i mycket låg grad; 2 = i ganska låg grad; 3 = i ganska hög grad; 4 = i mycket hög grad															
					Aggressiviteten används som ett medel att uppnå personliga mål , t ex för att komma först i kön, för att få bestämma, för att komma över något materiellt.	Aggressiviteten är en reaktion på något , antingen kamraters uttryckliga provokationer eller kamraters beteenden som inte har något provokativt syfte.	Aggressiviteten tycks inte ha något annat syfte än att skada eller vara elak mot en kamrat , t ex i mobbingsituationer.													
	Aldrig	Sällan	Ibland	Ofta	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4	
1. Barnet visar fysisk aggressivitet , t ex sparkas, slåss, knuffas	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
2. Barnet visar verbal aggressivitet , t ex skriker fula ord, retas, uttrycker sig nedvärderande mot kamrater	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
3. Barnet visar social aggressivitet , t ex utesluter andra barn ur leken, sprider rykten om kamrater, säger dumma saker bakom ryggen	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	